

ГНОСЕОЛОГІЧНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ І ПЕРЕВІРКИ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**GNOSIOLOGICAL AND PROCEDURAL PRINCIPLES OF EVALUATION AND VERIFICATION OF THE EXPERT'S OPINION ACCORDING TO THE CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION OF UKRAINE**

Попович І.М., к.ю.н., провідний науковий співробітник,

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»

ORCID ID: 0000-0001-9329-5378

Стаття присвячена проблемним гносеологічним та процесуальним засадам оцінки і перевірки висновку експерта. Зазначено, що в умовах проголошення рівності прав сторін на збирання та подання до суду доказів і змагальності висновку експерта як джерело доказів викликає особливу увагу. У науковій роботі автором визначено дві причини виникнення проблем у встановленні достовірності висновку експерта, а саме: прогалини у чинному законодавстві та формалізованість його процедур, а також відсутність всебічної оцінки достовірності висновку експерта. Здійснивши аналіз вже існуючих наукових підходів до визначення достовірності висновку експерта, автор запропонував вважати основним критерієм такої оцінки допит експерта, оскільки ця процесуальна дія, фактично, спрямована на встановлення обставин проведення експертного дослідження, а тому дає змогу встановити об'єктивну істину та вирішити питання щодо допустимості цього доказу у конкретному кримінальному провадженні. Також у статті виокремлено правові (процесуальні) та гносеологічні (пізнавальні) умови достовірності висновку експерта, до яких слід відносити допустимість і належність висновку експерта як одного із джерел доказів (перша група), а також доброякісність об'єктів експертизи, правильність вихідних даних, наявність затвердженої методики експертного дослідження (друга група). У результаті дослідження встановлено, що стандарт достовірності висновку експерта – це умови належності й допустимості висновку, які дотримано згідно визначеної процедури, об'єкти, які подані на експертизу, є доброякісними, умовиводи експерта обґрунтовано загальними науково-методичними положеннями й заснованими на них результатами конкретного експертного дослідження, логічно аргументовано, узгоджено з рештою доказів кримінального провадження та визнано такими, що відповідають поза розумним сумнівом фактичним обставинам правопорушення.

Ключові слова: експертиза, експерт, висновок експерта, оцінка висновку експерта, недопустимість висновку експерта, кримінальне провадження, гносеологія.

This article is concerned with the problematic gnoseological and procedural concepts of expert opinion assessment and verification. It is emphasised that under the conditions of the declaration of equality of the parties' rights to gather and submit evidence to the court and the adversarial nature of the proceedings, the opinion of an expert as a source of evidence draws special attention. The author identified two reasons for problems in establishing the reliability of expert opinion in scientific work: gaps in current legislation and the formalisation of its procedures, as well as a lack of a comprehensive assessment of the reliability of expert opinion. After reviewing the existing scientific approaches to determining the reliability of an expert's opinion, the author proposed that the main criterion for such an assessment be the questioning of an expert, given that this procedural action, in fact, is aimed at establishing the circumstances of conducting an expert study, and thus makes it possible to establish the objective truth and resolve issues regarding the admissibility of this evidence in specific criminal proceedings. This paper also identifies the legal (procedural) and gnoseological (cognitive) conditions for an expert's opinion's reliability, which should include the admissibility and propriety of the expert's opinion as one of the sources of evidence (the first group), as well as the good quality of the objects of the examination, the correctness of the initial data, and the availability of approved methodology of expert research (the second group). As a result of the research, it was established that the standard of reliability of the expert's opinion is the conditions of propriety and admissibility of the opinion, which are observed according to the specified procedure, the objects submitted for examination are of good quality, the expert's conclusions are substantiated by general scientific and methodological provisions and the results of a specific case based on them expert research, logically argued, consistent with the rest of the evidence of the criminal proceedings and recognized as corresponding beyond a reasonable doubt to the actual circumstances of the offense.

Key words: expertise, expert, expert's opinion, assessment of expert's opinion, inadmissibility of expert's opinion, criminal proceedings, gnosiology.

Постановка проблеми. Одним із основних завдань кримінального провадження відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1]. Для виконання цього завдання законодавцем було впроваджено інститут встановлення винуватості або невинуватості особи відповідно до законного, обґрунтованого та вмотивованого кінцевого процесуального рішення, головним фактором якого є підтвердження чи спростування фактів та обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Встановлення таких фактів та обставин здійснюється через кримінально процесуальне доказування, що полягає у збиранні, переви-

рці й оцінці доказів (ч. 2 ст. 91 КПК України) [1]. У свою чергу, для встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що підлягають доказуванню, важливе місце посідають саме висновки експертів, як одне з найбільш обґрунтованих джерел доказів, зважаючи на їх правову природу. Зважаючи на це вагомим значення набуває не тільки визначення теоретичних питань, що стосуються поняття, сутності, видів, процесуальних властивостей і характеристик висновку експерта, а і практичних проблем, пов'язаних з його отриманням, перевіркою, оцінкою та використанням у кримінальному провадженні, а також розробка шляхів розв'язання існуючих проблем.

За всю історію еволюції інституту висновку експерта як джерела доказів у кримінальному провадженні науковці виділяють чотири відносно самостійні та послідовно змінювані етапи: перший етап (XI століття – початок XVIII століття), який характеризується законодавчим визнанням необхідності використання спеціальних знань у кримінальному провадженні та їх доказового значення; другий етап (початок XVIII століття – початок 20-х років

XX століття), що відзначається законодавчим визнанням необхідності залучення до кримінального процесу фахівців для давання висновків з окремих питань і подальшим нормативним удосконаленням порядку його здійснення; третій етап (початок 20-х років XX століття – 2012 рік), який характеризується законодавчим закріпленням висновку експерта як виду доказів і подальшим нормативним удосконаленням його структури та змісту; четвертий етап (2012 рік – наш час), що відзначається визнанням на законодавчому рівні висновку експерта джерелом доказів у кримінальному провадженні і нормативним закріпленням його поняття [2, с. 7].

Вважаємо, що можна виділити дві об'єктивні причини виникнення проблем щодо встановлення достовірності висновку експерта. По-перше, на законодавчому рівні не розкрито поняття достовірності/недостовірності експертного висновку, який оцінюють змістовно, а не за формальними ознаками на відміну від чітко формалізованих понять допустимості й належності як процесуальних властивостей доказів. По-друге, наявна проблема всебічної оцінки достовірності висновку експерта замовником експертизи.

У науковій юридичній літературі питання оцінки висновку експерта опосередковано розглядають поняття, умови досягнення та способи встановлення достовірності експертного дослідження, проте і досі питання достовірності змісту висновку експерта всебічно не розкрито, так само як і механізми такого встановлення, які наразі не відрізняються від інших та відносяться до інших властивостей умовиводів експерта та висновку як різновиду джерел доказів. Оцінка, яку можна розглядати як акт розумової діяльності, вказує на відповідність чи невідповідність об'єкта оцінки визначеним критеріям. Для отримання релевантних та максимально об'єктивних висновків, необхідно насамперед зазначити, які вимоги слід застосувати до об'єкта, що піддається оцінці експертом під час виконання ним своїх повноважень. У зв'язку з викладеним, на думку автора, потребують вивчення критерії достовірності як одні з найважливіших характеристик висновку експерта. Також варто констатувати, що проблематика пошуку змісту поняття «достовірності експертного дослідження» є предметом тривалих дискусій, так само як і критерії її визначення є предметами тривалих дискусій. Тому вважаємо, що вони потребують подальшого дослідження й уточнення, особливо з позиції гносеології як галузі філософії, що вивчає природу пізнання, закономірності пізнавальної діяльності людини, передумови, засоби та форми пізнання, ставлення знання до дійсності, а також умови та критерії його істинності [3, с. 262].

Аналіз основних досліджень і публікацій. У доктрині кримінального процесу до дослідження теоретичних і практичних аспектів проблематики висновку експерта як джерела доказів у різний час зверталися Т. В. Авер'янова, Ю. П. Аленін, В. Д. Арсен'єв, І. В. Бурков, А. І. Вінберг, І. В. Гловюк, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, Д. В. Давидова, О. О. Ейсман, В. Г. Заблоцький, Н. І. Клименко, Є. Г. Коваленко, С. О. Ковальчук, В. П. Колмаков, І. І. Котюк, С. П. Лапта, В. К. Лисиченко, Н. П. Майліс, І. В. Овсянников, Ю. К. Орлов, І. Л. Петрухін, В. О. Попелюшко, О. Р. Россинська, М. В. Салтєвський, Т. В. Сахнова, Е. Б. Сімакова-Єфремян, С. М. Стахівський, В. В. Тіщенко, В. М. Трофименко, С. А. Шейфер, В. Ю. Шепітько, О. Р. Шляхов, М. Г. Щербаковський та інші вчені. Додамо, що дослідження цих науковців проводилися в різний час і деякі з них сфокусовані лише окремих аспектів оцінки експертних висновків, проте за останні роки в КПК України були внесені суттєві зміни щодо проведення експертизи та оцінки експертного висновку сторонами кримінального провадження, які не могли бути враховані у повній мірі. Тому ця обставина, як видається, зумовлює необхідність перегляду та переосмислення низки науко-

вих положень і рекомендацій щодо оцінки висновку експерта як на стадії досудового розслідування, так і під час судового розгляду.

Метою статті є уточнення теоретичних положень і рекомендацій щодо гносеологічних та процесуальних засад оцінки і перевірки висновку експерта з урахуванням останніх законодавчих змін.

Виклад основного матеріалу. Висновок експерта як одне із джерел доказів, наведеного у їх вичерпному переліку у ч. 2 ст. 84 КПК України [1], який як і інші не має наперед встановленої сили (ч. 2 ст. 94 КПК України) [1]. Окрім того, як джерело доказів він не є обов'язковим для суду і особи, яка ініціювала експертизу, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вирокі (ч. 10 ст. 101 КПК України) [1]. Проте з аналізу судової практики, стає зрозумілим, що суди ставляться до висновку експерта з великою довірою як результату використання досягнень науково-технічного прогресу, саме тому під час дебатів у судовому розгляді сторони кримінального провадження часто приділяють велику увагу саме висновку експерта. Насамперед, це сторона захисту, яка намагається знайти помилки чи упушення слідчого під час призначення експертизи, а також експерта – під час її проведення [4].

Не викликає сумнів і те, «що експерт, як і будь-яка людина, може допускатися помилок в процесі проведення експертизи і підготовці висновку за її результатами, які можуть зробити цей доказ нікчемним» [5, с. 190]. Треба звернути увагу і на те, що помилки експерта необхідно відрізнити від наперед відомо неправдивого висновку експерта, за що Кримінальним кодексом України передбачена кримінальна відповідальність (ст. 384) [6]. Висновок експерта є неправдивим, якщо він містить свідоме спотворення фактів, неправильну оцінку чи висновки, не засновані на матеріалах. Але є головною ознакою, яка відрізняє експертну помилку від скоеного експертом злочину проти правосуддя, а саме свідомого викладення у висновку неправдивих відомостей, це сумлінна помилка з боку експерта [7, с. 110].

Науковці виділяють три класи експертних помилок, які впливають на відхилення висновку експерта як джерела доказу [8].

Так, перший клас складають експертні помилки процесуального характеру, тобто випадки, коли експерт вийшов за межі своєї компетенції; самостійно здійснив збирання об'єктів і матеріалів експертизи; проявив експертну ініціативу у непередбачених законом формах; прийняв доручення на проведення експертизи від неуповноважених осіб; недотримався нормативних вимог до оформлення висновку та ін. На практиці, дуже часто експертні помилки процесуального характеру є наслідком судових та слідчих помилок, які пов'язані із підготовкою і призначенням судової експертизи (наприклад, неправильно та неточно поставлені запитання експерту).

У другий клас входять гносеологічні експертні помилки, тобто помилки, зумовлені складнощами процесу експертного пізнання і в свою чергу поділяються на: 1) предметні (полягають у недосконалому знанні самого предмета дослідження); 2) логічні (полягають у порушенні самого акту в частині мислення законів та правил логіки та некоректному застосуванні логічних операцій та прийомів).

До третього класу відносять операційні експертні помилки, тобто ті, які пов'язані з операціями, що здійснюються експертом (процедурами) та полягають у таких порушеннях: 1) у використанні неякісного порівняльного матеріалу, який був отриманий; 2) у неправильному використанні технічних засобів дослідження або використанні непридатних засобів (наприклад, використання несертифікованої апаратури); 3) у порушенні послідовності експертних процедур, яка є чітко визначеною тощо [8].

Враховуючи вищенаведені положення щодо поняття експертних помилок та їх класифікації наразі актуальним є розроблення структури аналітичної діяльності з оцінки висновку експерта. Тому вважаємо за необхідне звернути увагу і на структуру, запропоновану науковцем М. Г. Щербаківським, яка, у свою чергу, складається з кількох логічних блоків розумових операцій і дій: формальної (логіко-процесуальної) оцінки; змістовної (спеціальної) оцінки висновку експерта; допиту експерта [9, с. 363].

Так, формальна (логіко-процесуальна) оцінка висновку експерта складається з наступних розумових операцій.

По-перше, має бути здійснено оцінку дотримання процесуальних вимог під час проведення експертизи. Дана операція спрямована на визначення придатності висновку як процесуального документу і використання його як джерела доказів. Головне - враховуються вимоги Кримінального кодексу України стосовно головних аспектів - суб'єкта дослідження, речових джерел інформації, засобів, прийомів тощо.

По-друге, треба здійснити оцінку відповідності об'єктів, спрямованих на експертизу і фактично досліджених ним. Ця операція складається з ознайомлення з написами, які знаходилися на упаковках об'єктів, які надійшли експерту і після цього були досліджені експертом. Особлива увага звертається на зовнішній вигляд об'єктів на доданих до висновку фотографіях. Крім того, вони повинні бути вказані в постанові (ухвалі) про залучення експерта. У такий спосіб перевіряється та обставина, що експерт повинен ґрунтуватися тільки на відомостях, які він сприймав безпосередньо або вони стали йому відомі під час дослідження матеріалів, що були надані для проведення дослідження (ч. 3 ст. 101 КПК України).

По-третьє, має бути проведена оцінка повноти та обсягу проведеного експертного дослідження, ясності кінцевих висновків: чи були надані відповіді експертом на запитання, які були надані йому для відповіді; чи кожний об'єкт був ним досліджений; чи є кінцеві висновки експерта чіткими, ясними та однозначними.

По-четверте, має бути здійснено оцінку логічної обґрунтованості висновків експерта: відповідність висновків етапам експертного дослідження.

По-п'яте, треба надати визначення належності даному кримінальному провадженню викладених в експертному висновку результатів дослідження. Насамперед, це про встановлення зв'язку між фактичними даними, які зазначені у висновку та обставинами, які необхідно доказати.

По-шосте, необхідно визначити та перевірити відповідність висновків експерта іншим доказам, які містяться у матеріалах кримінального провадження. Ця операція необхідна для порівняння змісту висновку експерта з іншими зібраними доказами по конкретному кримінальному провадженню [9, с. 364-368].

Натомість змістовна (спеціальна) оцінка висновку експерта має наступні складові, які також треба визнати влучними.

По-перше, йдеться про визначення достатньої для вирішення поставлених питань кількості представлених на експертизу об'єктів. Зазвичай, питання достатності представлених об'єктів оцінюється відносно необхідних для експертного дослідження методів і методик. Переважно це стосується встановлення необхідної для проведення ідентифікаційного дослідження кількості порівняльних зразків.

По-друге, мається на увазі оцінка доброякісності представлених експертів об'єктів і правильності вихідних даних. Під цим поняттям розуміють його можливість піддаватися дослідженню для вирішення питань, які ставляться перед експертом. Доброякісність залежить не лише від властивостей самого об'єкта, а й від способів вилучення, упакування, зберігання і транспортування.

По-третьє, має бути проведено оцінку використаної експертом методики дослідження. Сутність цієї опера-

ції полягає у визначенні відповідності використаної експертом методики дослідження затвердженим у встановленому порядку типовим методикам, які розробляються у системі державних спеціалізованих експертних установ. Типові методики передбачають вирішення типових завдань (питань), які ставляться на вирішення експертів певної спеціальності. Затверджуються і рекомендуються для використання методики, які пройшли апробацію і показали свою придатність та надійність для вирішення конкретних завдань, вони вносяться до «Реєстру методик проведення судових експертиз» МЮ України [5].

По-четверте, необхідно здійснити оцінку повноти проведеного експертного дослідження. Вказана операція пов'язана з оцінкою використаної експертом методики дослідження і передбачає визначення питання чи всі процедури дослідження відносно об'єкта експертизи виконані відповідно до вибраної методики.

По-п'яте, варто надати оцінку правильності опису та тлумачення встановлених ознак об'єктів дослідження. Кожна виявлена ознака об'єкта дослідження повинна бути докладно описана, а потім оцінена експертом.

По-шосте, окреме значення набуває оцінка наукової обґрунтованості проміжних і кінцевих висновків. Експертне дослідження, зазвичай, складається з кількох послідовних етапів, які закінчується формулюванням проміжного висновку. Тому кінцевий висновок є узагальнюючим.

По-сьоме, має бути надано оцінку компетентності експерта. Це питання є досить складним, тому що є суб'єктивною характеристикою, яка відображає здатність конкретного експерта вирішувати поставлене завдання. Оцінка компетентності експерта здійснюється на основі всебічного аналізу висновку, всіх його компонентів. В кінцевому результаті у суб'єкта оцінки повинно скластися переконання у достовірності або недостовірності умовиводів експерта [9, с. 369-373].

Допит експерта, на думку автора, складає основний блок та має найбільшу цінність для кримінального провадження, оскільки допит експерта є процесуальною дією, яка, фактично, спрямована на встановлення обставин проведення експертного дослідження. Право допиту експерта мають слідчий суддя і суд (ч. 3 ст. 95 КПК України) [1]. Згідно зі ст. 356 КПК України, суд має право викликати експерта для допиту для роз'яснення висновку за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого або за власною ініціативою [1]. Така ситуація має місце, коли під час судового розгляду справи виникають сумніви в достовірності висновку щодо його змістовної частини. Тому в цьому випадку показання експерта є додатком до його висновку для того, щоб усунути сумніви у достовірності експертного висновку, що виникли у однієї чи всіх сторін кримінального провадження і суду. Експерту можуть бути поставлені різні запитання, зокрема щодо використаних методик та теоретичних розробок; про достатність відомостей, на підставі яких готувався висновок; щодо наявності в експерта спеціальних знань та кваліфікації з досліджуваних питань (освіти, стажу роботи, наукового ступеня тощо), дотичних до предмета його експертизи тощо (ч. 3 ст. 356 КПК України) [1].

Крім допиту експерта, суд має право призначити одночасний допит двох чи більше експертів для з'ясування причин розбіжності в їхніх висновках, що стосуються одного і того самого предмета чи питання дослідження. При цьому кожна сторона кримінального провадження для доведення або спростування достовірності висновку експерта має право надати відомості, які стосуються знань, умінь, кваліфікації, освіти та підготовки експерта (ч. ч. 4, 5 ст. 356 КПК України) [1].

Зважимо, що сторона захисту найчастіше є ініціатором допиту експерта. Зважаючи на що, адвокатам рекомендується як один із напрямів захисту ставити під сумнів результати експертизи, яка спрямована проти клієнта,

зокрема, використовуючи всі можливості КПК України. Крім цього, ще одним ефективним засобом визнається ініціювання під час судового провадження допиту експерта, якому рекомендується ставити питання так, щоб експерт відчував себе невпевнено. Зокрема, змусити експерта розшифровувати спеціальну термінологію певної галузі знань, що може створювати для нього некомфортну обстановку і формувати невпевненість у відповідях. Саме цю невпевненість експерта і рекомендується використовувати для здійснення впливу на суддів в інтересах сторони захисту [7].

На нашу думку, більш доцільним і важливим є встановлений ч. 2 ст. 356 КПК України порядок допиту експерта у суді: експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони обвинувачення, першою допитує сторона обвинувачення, а експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони захисту, – сторона захисту. Після цього експерту можуть бути поставлені запитання потерпілим, цивільним позивачем та іншими учасниками судового провадження.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо за доцільним згадати і про поняття «достовірності висновку експерта».

Так, поняття «достовірність» у філософських і процесуальних роботах науковці розкривають по-різному. Із філософських, гносеологічних позицій можна виокремити чотири підходи. За першим підходом трактуванням достовірність цілком співвідноситься з істиною, її розглядають як те, що «не викликає сумніву, цілком вірне, точне» ... Достовірність виражається в істинності того, що з необхідністю впливає із загальнолюдської природи, законів пізнання або з очевидних, ретельно перевірених фактів. Згідно другого підходу достовірність тлумачать як форму існування істини, обґрунтовану в будь-який спосіб (наприклад, за допомогою експерименту, логічних умовиводів). Відповідно до третього підходу достовірність визначають як характеристику певного рівня знання, що обґрунтоване, доведене, безспірне, істинне, твердо встановлене. Четвертий підхід не пов'язує достовірність з істиною, а уважає надійним переконанням, що ґрунтується на знанні та виключає будь-який сумнів [10, с. 25].

Більше того, у кримінальному судочинстві достовірність інтерпретують у межах наведених філософських і гносеологічних моделей, яким віддають перевагу науковці. Достовірність як властивість процесуальних доказів у гносеологічному аспекті повинна бути обґрунтована, її встановлюють під час оцінювання, вона може різнитися для різних учасників процесу [10, с. 25].

Н. І. Клименко зазначає, що висновки експерта, які цілком відповідають предмету пізнання, визнають об'єктивною істиною, тобто достовірними. А. К. Педенчук виокремлює три види достовірності висновку експерта: повну (функція наукових знань і суб'єкта), наукову (функція стану науки й техніки, наукових знань суб'єкта пізнання), конкретну (об'єднує всі види достовірності в реальному процесі вирішення теоретичних або практичних завдань) [10, с. 27].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 2013. № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Воробчак А. Р. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2019. 21 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Філософія: підруч., 3-те вид., переробл.* Харків: Право, 2020. 432 с.
4. Несінов О. М. *Складові успіху у кримінальному процесі: наук.-практ. вид.* Харків: Права людини, 2018. 292 с.
5. Бажанюк В. В. *Правові та організаційно-тактичні основи проведення експертиз у кримінальному провадженні: дис. ... д-ра філос. Кропивницький, 2023. 256 с.*
6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III.
7. Бажанюк В. В. Оцінка висновку експерта у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 54. Т. 2. С. 110–113.
8. Гончаренко В. Г. Критерії вірогідності висновків експерта: гносеологічний, психологічний і процесуальний аспекти. *Часопис Академії адвокатури України*. 2009. № 3.
9. Щербаківський М. Г. *Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія.* Харків: В деле, 2015. 560 с.
10. Щербаківський М. Г. *Стандарт достовірності висновку експерта у кримінальному процесі. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. Випуск 3 (25). С. 21–39.
11. Реєстр методик проведення судових експертиз Міністерства юстиції України. URL: <http://rmpse.minjust.gov.ua/search>

Вважаємо, виникає необхідність виокремити правові (процесуальні) та гносеологічні (пізнавальні) умови достовірності висновку експерта. До процесуальних умов належать допустимість і належність висновку експерта як одного із джерел доказів. Невипадково докази (відповідно до ст. 94 КПК України) [1] оцінюють, починаючи зі встановлення належності й допустимості і лише потім — достовірності. Належність результатів експертного дослідження полягає в тому, що встановлені експертом факти мають складати предмет доказування чи з'ясувати інші суттєві для кримінального провадження обставини. Із використанням сформульованих експертом висновків ці факти можна встановити та довести. Допустимість висновку експерта в загальному вигляді означає дотримання законності, кримінально-процесуальних норм під час призначення, проведення експертизи, оформлення й подання замовникові її результатів у вигляді висновку експерта.

Гносеологічні умови достовірності висновку експерта містять доброякісність об'єктів експертизи, про яку зазначалося раніше, правильність вихідних даних, наявність затвердженої методики експертного дослідження. Придатність і достатність об'єктів дослідження, вихідних даних визначають з урахуванням вимог використовуваних методик експертного дослідження. Правильно відібрані, збережені й надані експертові в необхідному обсязі об'єкти є основою отримання достовірного висновку експерта про наявність або відсутність досліджуваних фактів. Ще однією передумовою достовірності результатів призначеної експертизи є затверджені науково розроблені методики проведення експертних досліджень, інформацію про які розміщено в Реєстрі на відповідному сайті Міністерства юстиції України [11].

Висновки. Враховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що оцінка висновку експерта є одним з важливих елементів доказування у кримінальному провадженні, але при цьому залишається складним питанням як для науковців, так і практиків. Оскільки, будь-яка сторона кримінального провадження може сумніватися у будь-якому аспекті експертного висновку, у тому числі й у його науково-методичній правильності, вирішення цього завдання є надзвичайно важливим та актуальним. Отже, існує нагальна потреба у подальшому дослідженні цієї проблеми, насамперед у новій інтерпретації принципу рівності сторін у збиранні доказів для того, щоб ці докази були достовірні.

На думку автора, стандарт достовірності висновку експерта - це умови належності й допустимості висновку, які дотримано згідно визначеної процедури, об'єкти, які подані на експертизу, є доброякісними, умовиводи експерта обґрунтовано загальними науково-методичними положеннями й заснованими на них результатами конкретного експертного дослідження, логічно аргументовано, узгоджено з рештою доказів кримінального провадження та визнано такими, що відповідають поза розумним сумнівом фактичним обставинам правопорушення.